

Att förstå en plats – mellan känsla och analys

Jan Jörnmark

2024

Mitt förändrade sätt att arbeta

- Förändringen börjar med en resa våren 2004
- Filipstad – den för stora Konsum hallen. Sedan Lesjöfors, Hällefors, Hagfors och Munkfors. Och min sambos förvånade utrop: ”Jan, det ligger en övergiven folkpark därnere”.
- Jag stannade, häpnade och började tänka. Det är resterna av ett försvunnet sätt att leva vi ser – arbete, bostäder, fritid. Men det är också något jag själv sett och skrivit om.
- Det blir startpunkten till en serie ”succéböcker” och ett annorlunda liv och sätt att se på tillvaron, de frågor jag ställer och det sätt jag arbetar.

Insikten om betydelsen av att se

- Ett flerdimensionellt lärande, som tar hänsyn till intuitiv förståelse. Och bilder blir en naturlig förmedlingsform, där mitt gamla bildintresse fick ett utlopp.
- Men till det kommer också ett systematiskt sätt att arbeta med mycket omfattande data, där GIS och kartor får en allt större betydelse. Handlar också i hög grad om bildhantering, för i kartor ser man mönster som annars ofta är osynliga.
- Från ett arbete 95-5 text och textanalys till uppskattningsvis 50-50 text och bild.

Ett intuitivt/analytiskt sätt att arbeta

- Mitt senaste projekt –som blivit mycket omfattande och är starkt pågående– började med några sms en söndag förmiddag 2022.
- Efter resan jag själv gjorde till Filipstad/Hällefors blev det en serie där jag i ett stadie av arbetet kopplade till det jag sett på plats i östra Tyskland 2006-2012
- Sedan läste jag in mig på det som visade sig heta Integrierte Stadt Entwicklungs Konzept och gjorde en resa för att se drygt tjugo städer i oktober -22.
- För mig var ISEK en pusselbit jag letat efter i fem år – ett sätt att stärka översiktsplaneringen
- Gav en möjlighet att se de olika delarna av kommuner eller för den delen regioner på ett tydligt sätt. Och genom delarna blev helheten mer synlig.

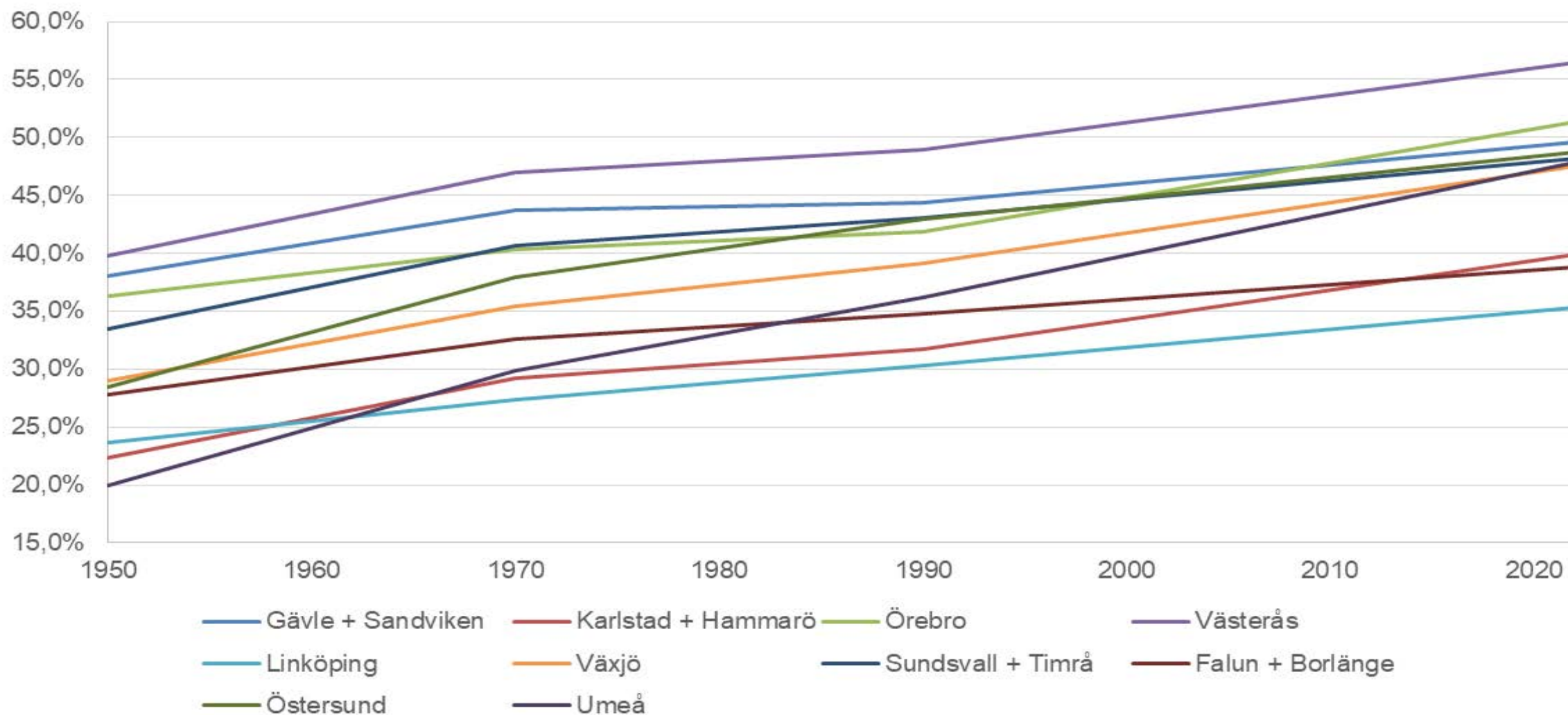
Praktiskt arbete sedan dess

- Fyra gränskommuner – Arvika, Eda, Torsby, Årjäng
- Karlskoga
- Rapporten om sex kommuner: Bollnäs, Borlänge , Filipstad, Hultsfred, Söderhamn och Östra Göinge.
- Och mönstren är tydligare –och annorlunda– än jag någonsin väntat mig.

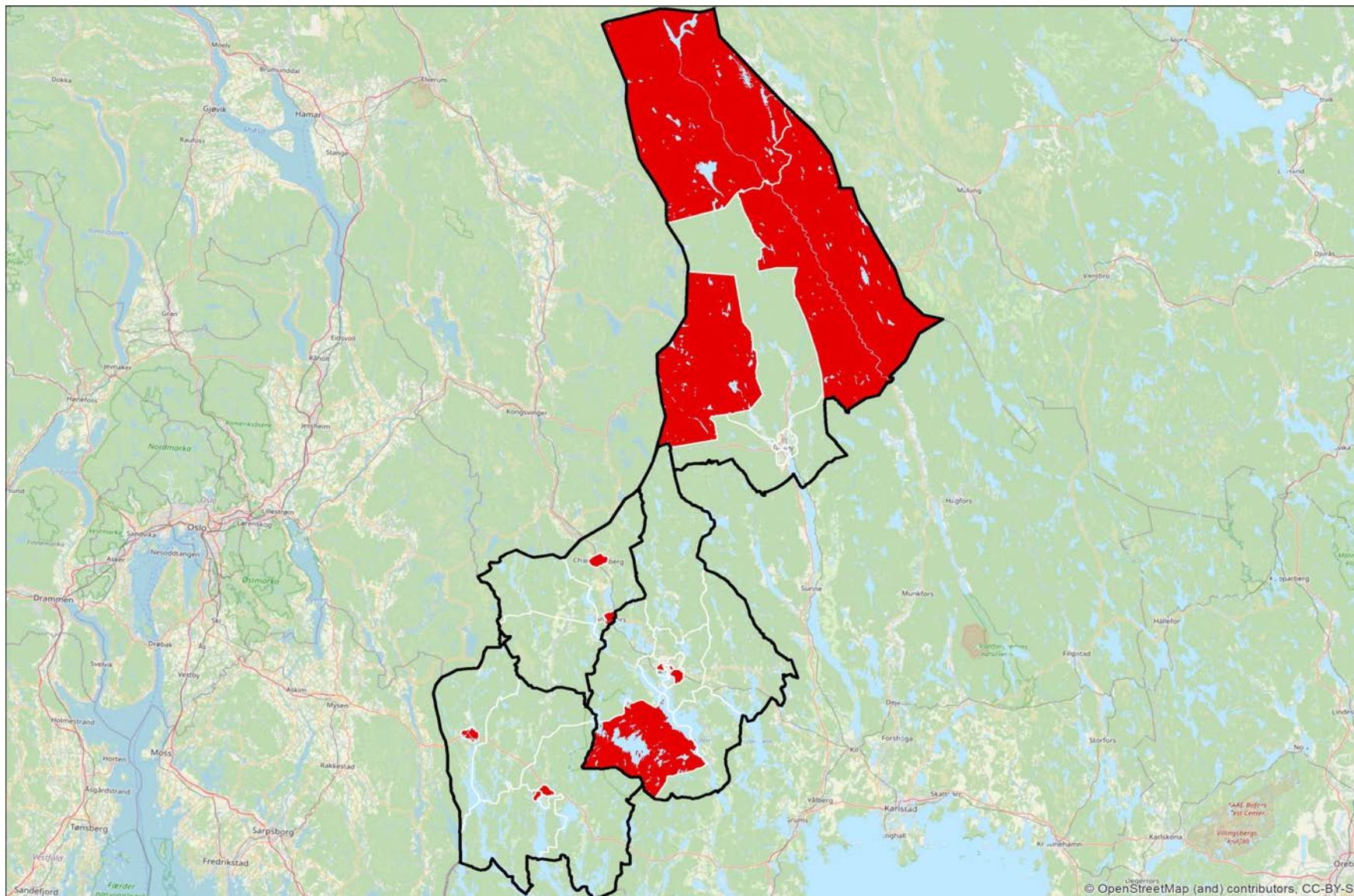
Den strukturella delen

- Ett övergripande mönster av stagnerande befolkningstal och åldrande.
- Ett mönster där man ser en mycket svag utveckling under 1950- och 60-talen och där sedan någon tydlig förbättring aldrig sker.
- Först kommer skogs- och jordbrukets omstrukturering, sedan industrins. Och slutligen den uppsnabbade urbaniseringen.
- Det är också svårt att se att den utvecklingen aldrig egentligen förbättrats av bostadspolitikens utformning.
- Men påtagligt är försvagningen glesbygdens kärnor och hur glesbygdens glesbygd åldras. Vilket gör att försvagningen tenderar att underskattas.

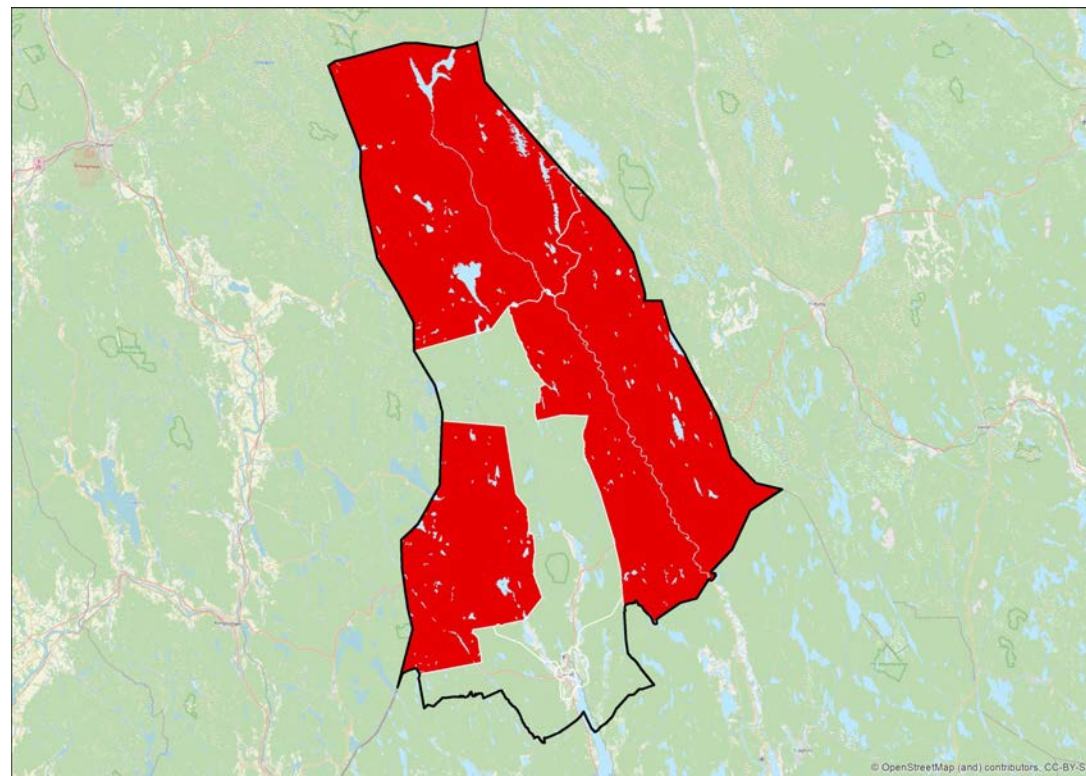
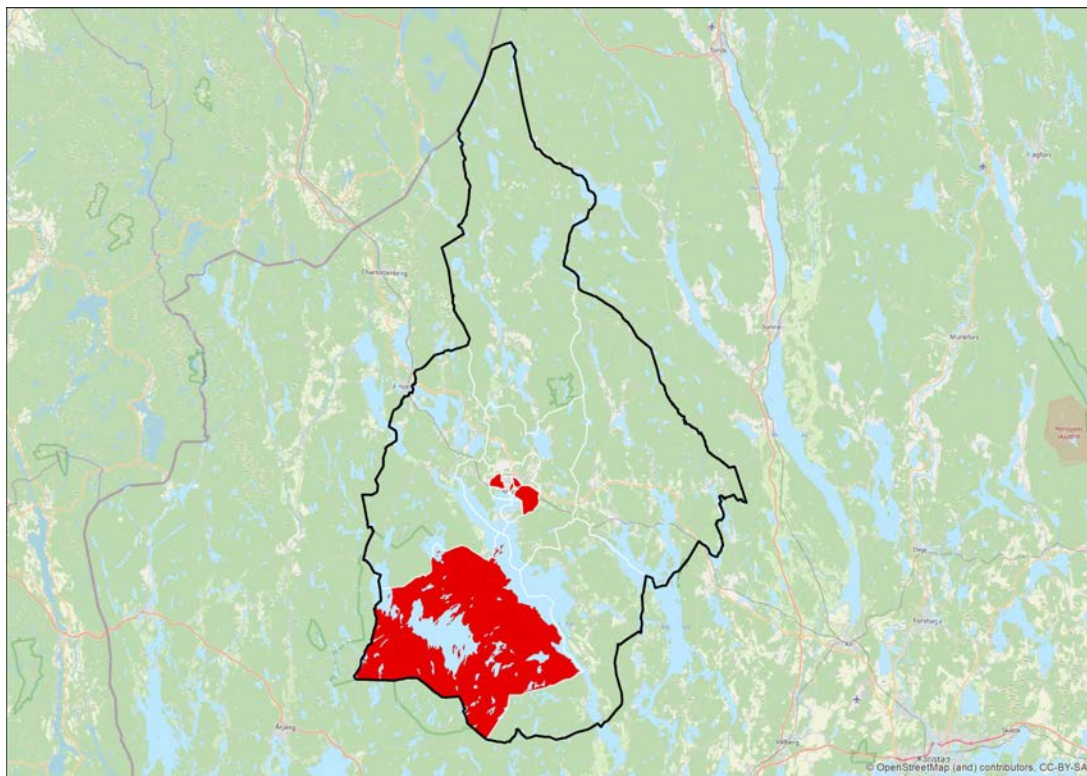
Centralorternas dominans

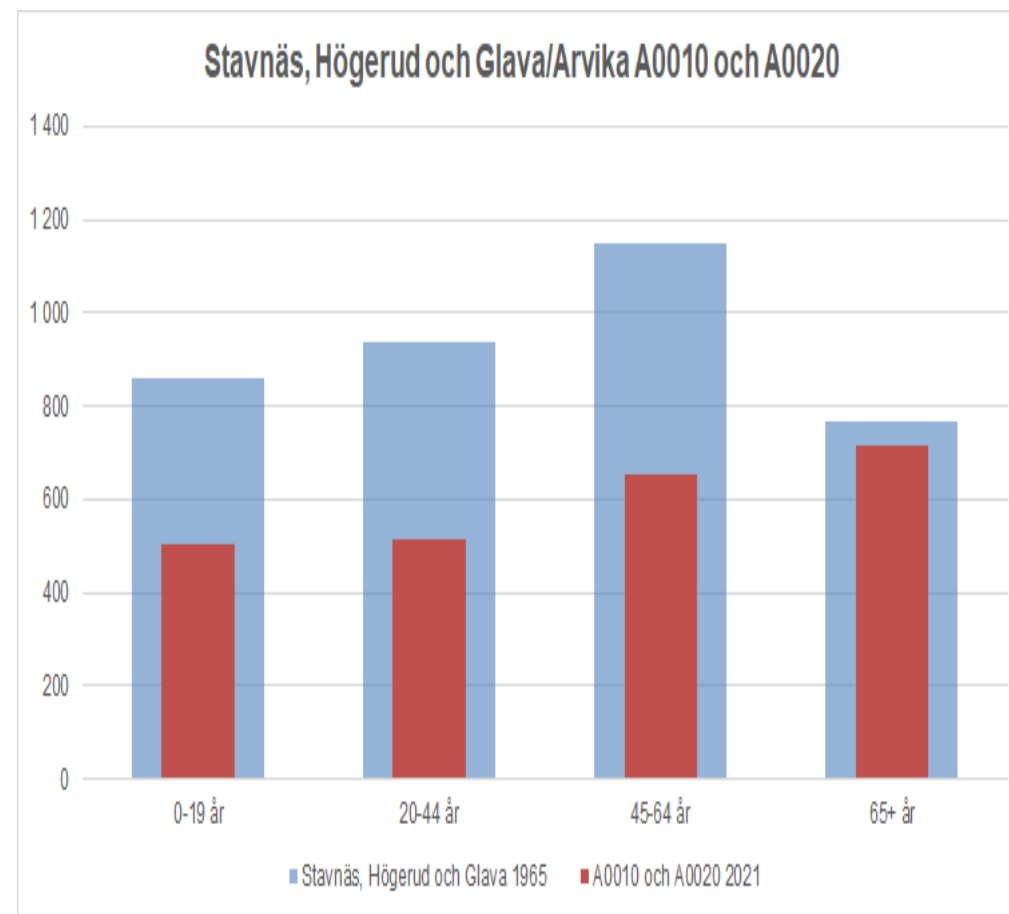
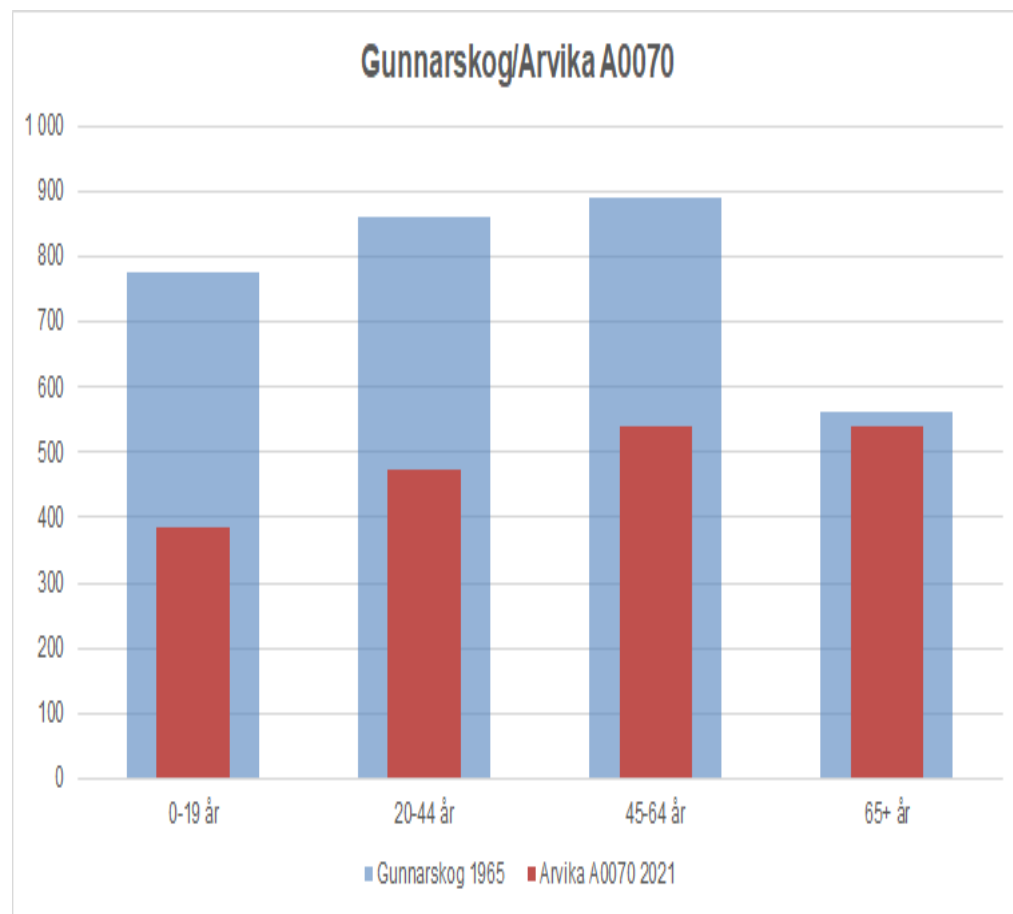
De tre varningsflaggorna

Två kommuner i närbild

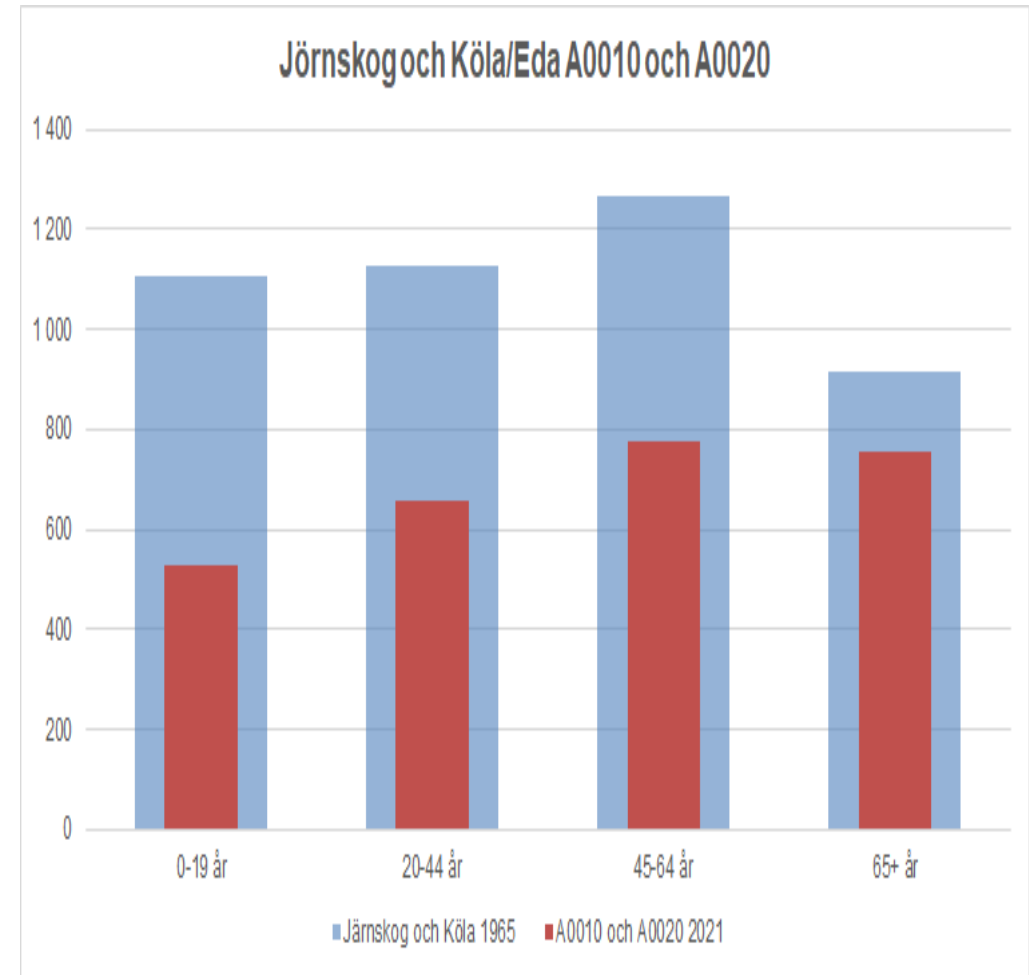
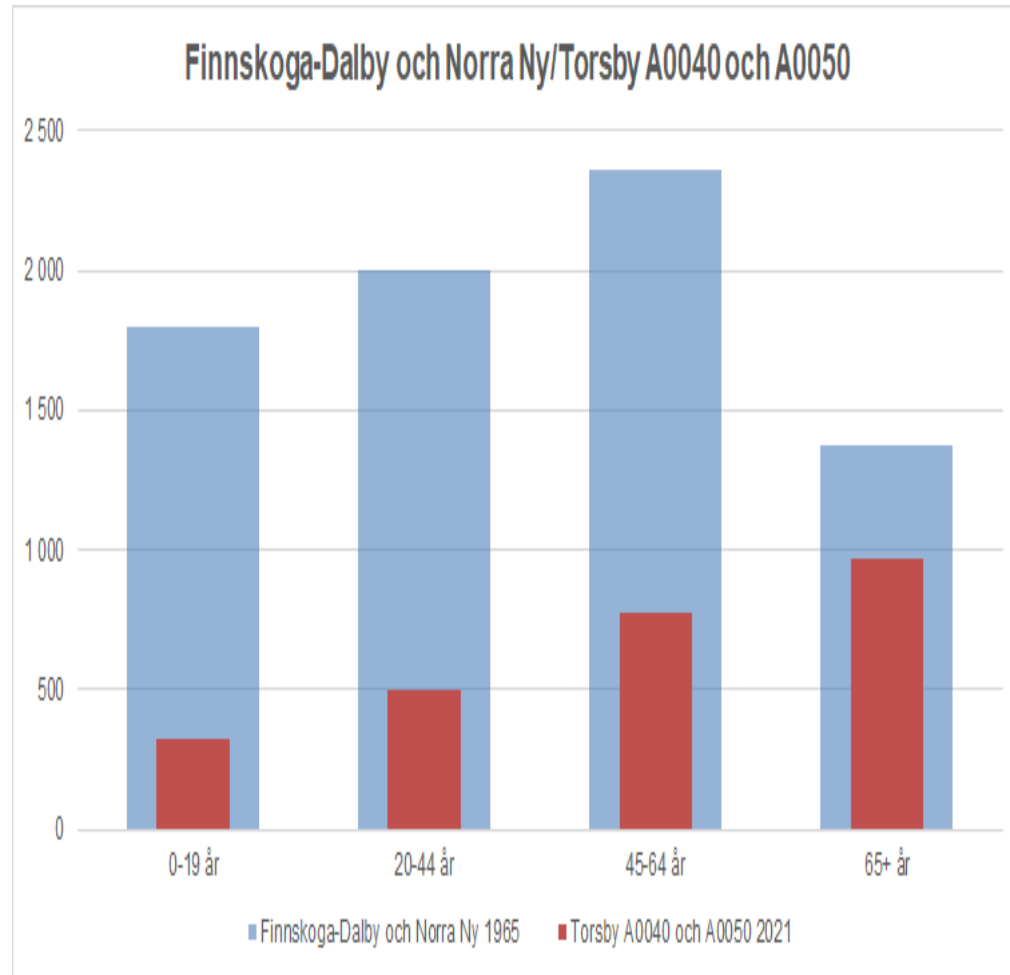
Glesbygden i ett längre perspektiv I

Det längre perspektivet

- Stor betydelse på en tynande arbetskraftsreserv
- Påverkar den sociala infrastrukturen kraft (skolor, äldreomsorg m m)
- Tydliga politiska effekter
- Men självklart all annan infrastruktur också
- Samtidigt som stora delar av bebyggelsen förlorar i värde och inte underhålls.
- Ett oattraktivt förfall riskerar att bredda ut sig. Men det gör också andra projekt möjliga
- Och där jag i ett fall kunde spåra det jag såg i Jan Wallanders bok Flykten från Skogsbygden från 1948.

Glesbygden i ett längre perspektiv II

1. NORRA NY INDUSTRI AB
SPÅNSKIVEFABRIK KONTOR

2. ~~SPÅNSKIVEFABRIK~~ STAD

3. HANTVERKSHUS
N: A NY INDUSTRIER

BILVERKSTAD

TILL SALU
0563-12 000
KARL

HAGFORS FOLKETS PARK

4-5-6 SEPTEMBER

LÖRDAG

Fredeg kl. 20.00—24.00
Lördag kl. 20.00—01.30
Söndag kl. 14.00—18.00
20.00—24.00

20.30 Erik Östs kvartett
21.45 Dönje-truppen

Akrobatik-gymnastik i världsklass

23.30 Sångkvartetten THE KAYS

00.45 ELDFEST-
KRYVERKERI

NDINS TIVOLI

MILLERS

OP-STARS
ANITA ALFREDSSON

DANS
å 3 banor
Fredeg: The Phantoms
Lördag: Sven Millers

15.00 ko.

fors Musikk

DESO områden

- I takt med att den socioekonomiska skiktningen ökade i Sverige uppstod ett behov av att kunna bryta ned och analysera kommuner och regioner i mindre och tydligt avgränsningsbara delar för att se skillnader i exempelvis inkomstnivåer, sysselsättningsgrad, utbildning och så vidare. SCB har av det skälet delat in Sverige i 5984 Demografiska Statistikråden (DeSo). Dessa följer kommun- och regiongränser, vilket i sin tur gör att de olika kommunerna delas in ett större antal urskiljbara delar. Datan i DeSona är idag i många fall förd tillbaka till 2010, vilket gör att man både kan få en bild av hur kommunrummen ser ut i nutid, men också vilka positiva eller negativa förändringar som pågår. För att denna jämförbarhet ska kunna behållas bestämdes redan från början att DeSonas gränser inte ska förändras över tiden. I rapporten delas samtliga fyra kommuner i totalt 34 DeSo. När man läser SCBs förkortningar innebär kategori A att de till största delen ligger i ren glesbygd. Kategori B befinner sig i en tätort, men inte i kommunens centralort. Kategori C ligger i kommunens centralort.